

RECENSION

Luna Mijovic och Mirjana Karanovic i *Grbavica*

Originaltitel: **Grbavica**
Svensk titel: **Grbavica – läker tiden alla sår?**
Regi: **Jasmila Zbanic**
Producent: **Barbara Albert, Damir Ibrahimovic, Bruno Wagner**
Manus: **Jasmila Zbanic**
Foto : **Christine A. Maier**
Roller: **Mirjana Karanovic, Luna Mijovic, Leon Lucev, Kenan Catic, Jasna Beri, Dejan Acimovic, Bogdan Diklic m fl**
Österrike/Bosnien-Hercegovina/Tyskland/Kroatien 2005
Längd : **1 tim 34 min**
Censur: **från 11 år**
Distributör: **Folkets Bio AB**

Grbavica - läker tiden alla sår

Grbavica, titeln på Jasmila Zbanic långfilmsdebut, betyder kvinna med puckel och så heter också en stadsdel i Sarajevo som under kriget i Bosnien ockuperades av den serbiska armén och användes som fångläger, där männen torterades och kvinnorna våldtogs. Jasmila Zbanic född 1974 i just Sarajevo bodde alldeles nära fronten. Hon visste att våldtäkt var ett av vapnen i detta förödande krig där kanske 20 000 kvinnor blev systematiskt våldtagna. Hon var fruktansvärt rädd och blev har hon sagt "besatt av våldtäkt och dess konsekvenser". Läste allt, följde allt som rörde ämnet. Inte är det då förvånande att hennes debutfilm kom att handla om just några av dessa skändande kvinnor och om deras barn, tillkomna i hat och i rädsla. Grbavica har undertiteln Läker tiden alla sår? En fråga svår att besvara och relevant för alla de länder där krig har rasat, där inbördeskrig har förvandlat goda grannar till fiender och där barn vänts mot sina föräldrar. Går det att försonas, finns ångern och förlåtelsen?

Den första bildrutan fylls av kvinnoansikten. Vad tänker de på, varför är de så många och vilka hemligheter döljer sig under slutna ögonlock? Det är en effektiv början, som väcker nyfikenhet. Så krymper Jasmila Zbanic perspektivet och koncentrerar berättelsen till en av dessa kvinnor. Hon får tala för dem alla, de döda, de våldtagna, de traumatiserade. Esmas heter hon och har en dotter, Sara. Det är nutid och fred och Grbavica är återuppbyggt. Mor och dotter har ett kärleksfullt förhållande - alldeles i början brottas de på lek. Sara "vinner" håller fast mammans armar mot golvet. Esmas stelnar, avbryter leken och vi i publiken förstår att hon minns, inte en annan lek, utan krigets tid, våldtäktens tid, andra armar. Och det är så Jasmila Zbanic arbetar med små detaljer, där just en oskyldig gest, en beröring eller ett kort möte med männen på den nattklubb

där hon arbetar, får Esmas att skygga, att reagera. Hon berättar inte, förklarar inte men vi förstår ändå att plågsamma minnen drabbar, att kanske är det en våldtäktsman hon känner igen, en torterare, en bödel.

Bottensatsen är svart, men bilderna är fria från våld och tonen är ljus, präglad av Esmas vilja att ge sin dotter all kärlek i världen. Grbavica blir så en film om hur människor försöker hantera sina sår. Filmen återvänder några gånger till kvinnorna i filmens början, när de möts i terapeutiska samtal för att lära sig tala om det som är skamligast av allt: att bli våldtagen och bära på ett barn man inte vill ha och föda det till en sönderslagen värld.

Men Grbavica är också en film om en fredlig vardag, om en förälskelse och om helt vanliga relationer mellan en tonårsstrulande flicka och hennes mamma. Stackars Sara, så fint spelad av Luna Mijovic, tror att hennes far var krigshjälte och att familjen därmed skulle få bidrag från staten till en efterlängtat skolresa. Genom denna "livslögn" förses filmen med ytterligare dramatiska inslag och en fördjupad skildring av relationen mellan mor och barn. Det fina med filmen är inte bara det spel som också Mirjana Karanovic presterar, utan värmande humor som mitt i tragedin spelas fram mellan mor och dotter och mellan alla dessa kvinnor som stödjer varandra. Det är imponerande att Jasmila Zbanic så lågmält och ändå drabbande, så avslöjande, men utan våldsamma inslag, kan berätta om det allra värsta.

Monika Tunbäck-Hanson

FILMRUTAN